

Jerzy Aleksander Splitt, Krystyna Dobak-Splitt

Pacanowice, gm. Pleszew, woj.
kaliskie. Stanowisko 6

Informator Archeologiczny : badania 18, 54-55

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szybek epoki brązu i początek epoki żelaza, 8 na okres halstaćki, 3 groby zniszczone były przez wropy nowotytanowe i zawierały tylko niewielkie ilości nie charakterystycznych ułamków ceramiki. Grobów jamowych nie stwierdzono.

Przeważały pochówki jednostkowe. Tylko 3 groby zawierały po 2 popielnice ze szczątkami 2 osobników. W 2 grobach nie stwierdzono występowania kości /gr. 639 i 656/. W 19 grobach natrafiono na kości małych dzieci, przy czym w 7 z nich znaleziono fragmenty zabawek glinianych. Grób 637 zawierał 3 popielnice ze szczątkami dwójga dzieci w różnym wieku. W 8 grobach wystąpiły ozdoby brązowe: kółka, spiralki, wisioriki, bransoletki i szpila. Do najbogaciej wyposażonych należał grób 647, w którym obok popielnicy z kośćmi dziecka znaleziono ułamki 3 czerpaków, naczyń o chropowatej powierzchni, 1 misy, a także łyżkę glinianą, miniaturę naczynia wazowego, kółko i fr. drutu brązowego oraz owalny przedmiot gliniany z trzema otworkami.

Groby kultury przeworskiej grupowały się w północnej części cmentarzyska i datowane są na okres rzymski; 6 z nich to groby jamowe, 7 popielnicowe. Groby jamowe były niewielkie, ich wypełnisko stanowił jasnobrunatny piasek i przepalone kości z ułamkami ceramiki. Popielnica umieszczona była w grobach zazwyczaj w jamie wypełnionej brunatnym piaskiem. Przeważały groby jednostkowe. Do wyjątków należały groby 670 i 623. Grób 670 był grobem podwójnym, a w grobie 623 znajdowało się 5 popielnic. Obydwa były bardzo bogato wyposażone. W grobie 623 cztery popielnice z kośćmi zestawiono parami w ten sposób, że stykały się wylewami. Płata popielnica - głęboka miska - stała osobno. W grobie tym znaleziono także 604 sztyło, fr. okucia żelaznego, nit, fr. stopionego wisiora szklanego, wisior z kuli szklanej opasanej taśmą brązową, 2 brązowe pierścienie z wyrostkami, przędzlik, fibulę brązową, 2 szklane paciorki melonowate, 7 paciorków szklanych częściowo nadtopionych oraz fr. stopionych ozdób brązowych i naczynia gliniane.

W grobie 670 umieszczono dwa popielnice oraz ułamki trzech naczyń glinianych, drobne ułamki ceramiki, fr. stopionych przedmiotów z brązu, 1 stopiony paciorek szklany i 6 całych /w tym 1 melonowaty/, a także 2 fibule brązowe, w tym 1 zdobiona emalią na kółku.

Badania będą kontynuowane.

OZUNIECIE, gm. Krzynowłoga Mała
woj. ostrołęckie
Stanowisko 1

Konserwator Zabytków Archeologicznych
w Ostrołęce

Badania prowadził mgr Juliusz Korsak. Finansował WKZ w Ostrołęce, Czwarty sezon badań. Cmentarzysko kultury lużyckiej IV-V okres epoki brązu.

Badaniami objęto wschodni skraj cmentarzyska. Odsłonięto powierzchnię 150 m² szeroką płaszczyzną pozwalającą na obserwację poszczególnych warstw bruku. Kamienie nad grobami układały się w trzech partiach w czterech warstwach.

Wykop założono na łagodnym wschodnim stoku obiektu. W rejonie 35 m na południowy wschód bruk zakończył się i po odsłonięciu powierzchni do głębokości 80 cm nie stwierdzono występowania grobów. Wykop pomocniczy założono na południe od zasadniczego ara 4 o wymiarach 10 x 5. Nie udało się jednak uchwycić południowego skraju cmentarzyska. Odsłonięto 7 grobów zawierających 54 naczynia, w tym 45 urn i 9 przysławek w skupiskach po 2 do 8 naczyń. Urny mocno zniszczone poprzez nacisk kamienia, przewrócone na bok. Jedno naczynie przysławka z uszkiem zachowane w całości. W trakcie ekploracji naczyń znaleziono fragment drutu brązowego, wydzielono również wyrob. kamienne, ziarna roślin i zęby zwierzęce.

Materiały znajdują się w MO w Ostrołęce.

Badania będą kontynuowane.

PACANOWICE, gm. Pleszew
woj. kaliskie
Stanowisko 6

Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej
w Kaliszu

Badania prowadził mgr Jerzy Aleksander Splitt przy współudziale Krystyny Dobak-Splitt. Finansował WKZ w Kaliszu. Drugi sezon badań. Cmentarzysko ciałopalne ludności kultury lużyckiej z V okresu epoki brązu.

Stanowisko położone jest po obu stronach polnej drogi prowadzącej z Sulęcina do Pardelaka, około 300 m na północny wschód od ostatnich /wschodnich/ zabudowań wsi Pacanowice. Znajduje się ono na niewielkim, łagodnym wzniesieniu częściowo wykorzystywanym jako tzirownia - dwa niewielkie wybitrzyska piasku umieszczone naprzeciw siebie po obu stronach drogi.

Przebadano obszar o łącznej powierzchni około 420 m². Odsłonięto 35 obiektów grobowych, wśród których 32 stanowiły pochówki popielnicowe /w tym 20 zachowanych w całości, przy czym 2 z nich obsypane były dodatkowo resztkami stosu, a 1 posiadał obok popielnicy niewielką jamę z materiałem kostnym; 2 dobrze zachowane, ale porbowione jakichkolwiek śladów materiału kostnego - symboliczne; 6 zniszczonych - "poucinane" i rozwiócone przez głęboką orkę partie stropowa naczyń oraz 4 bardzo silnie zniszczone - uchwycone w postaci skupiska materiału kostnego przemieszanego z luźno leżącymi fragmentami ceramiki/, a 3 - jamowe /w tym 2 zachowane w dobrym stanie, przy czym 1 z nich posiadał dwie jamy oraz 1 znacznie zniszczony, odsłonięty w postaci skupiska materiału kostnego i luźnych fragmentów ceramiki pochodzących od niewielkich naczyń-przysławek/.

Poza tym odkryto także skład ceramiki grobowej złożony z 10 naczyń leżących w 2 poziomach głębokościowych /jedna warstwa nad drugą/ oraz 5 skupisk materiału ceramicznego zawierających w swym składzie fragmenty ceramiki pochodzące od 3 do 5 naczyń. Skupiska te stanowią prawdopodobnie pozostałości bardzo silnie zniszczonych obiektów grobowych, chociaż z uwagi na brak w nich materiału kostnego nie można wykluczyć, że są one śladami po stypach lub innych zwyczajach pogrzebowych /? - brak jednak w ich pobliżu śladów ognisk/.

Groby odkryte na wschód od drogi polnej wymienionej przy opisie lokalizacji stanowiska i znajdujące się w pobliżu obszaru przebadanego w roku 1983 zalegały bardzo płytko pod powierzchnią ziemi /około 30 cm/ i były w większości zniszczone przez głęboką orkę - zachowały się głównie części przydenne naczyń. Natomiast obiekty grobowe i skład ceramiki grobowej /oznaczony nr 30 72/84 / odosłone na zachód od ww. drogi zalegały głębiej /50-80 cm poniżej poziomu stropu humusa/ i były przeważnie zachowane w całości.

Stwierdzono, że uchwycona w ubiegłym sezonie wykopaliskowym granica dzieląca obszar cmentarzyska na dwie części - z grobami jamowymi i popielnicowymi - była przypadkowa i wiązała się z ówczesnym stopniem rozpoznania badanego obiektu; nie została ona potwierdzona w trakcie tegorocznych badań.

Większość odkrytych grobów wyposażona była w naczynia-przystawki, których ilość wahała się od 2 do 6. Tylko 4 obiekty pozabawione były przystawek i stanowiły je wyłącznie popielnice zawierające przepalone kości ludzkie. Poza przystawkami w jednym z grobów /nr 26 88-/84/ znaleziono glinianą grzechotkę w kształcie figurki ptaka. Wśród naczyń-przystawek za najbardziej interesujące formy uważa należy becznikowatego kształtu zaopatrzone na wysokości wylewu w niewielkie, o poziomej orientacji, uszko z pionowym przekładniem odkryte w grobie nr 26 88-/84 oraz miniaturowy kubek z lekko białym brzuścem i cylindryczną szyjką, zdobioną u nasady szyjki krótkimi, pionowymi kreskami pochodzący z grobu nr 27 88-/84.

Nieliczne obiekty grobowe posiadały w swym inwentarzu także przedmioty metalowe. Stanowiły je ozdoby wykonane z brązu: szpilka posiadająca główkę rozklepaną i zwiniętą w uszko /grób nr 1 43-/84/, zachowany we fragmentach naszyjnik wykonany z cienkiego, skręcanego wokół własnej osi drutu /grób nr 1 43-/84/, 3/4 kółka /grób nr 8 56-/84/, dwa potrójne skręty spiralne /grób nr 15 57-/84/ oraz kółko /grób nr 26 68-/84/.

Poza przedstawionymi wyżej elementami wyposażenia grobowego znaleziono także - w grobie oznaczonym nr 36 78-/84 - pięcioboczny toporek kamienny, a na płaskim kamieniu leżącym w pobliżu grobu nr 37 79-/84 litą, masywną bransoletę brązową.

Na podstawie wstępnej analizy materiału ceramicznego, przedmiotów metalowych i cech obrządku pogrzebowego możemy potwierdzić wcześniejsze /ustalone po pierwszym sezonie wykopaliskowym/ przyporządkowanie badanego cmentarzyska grupie wschodniowielkopolskiej ludności kultury łużyckiej i jego datowanie na V okres epoki brązu.

Materiał i dokumentacja z badań znajduje się w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej w Kaliszu.

Badania będą kontynuowane.

PALUCHY, gm. Siemawa
woj. przemyskie
Stanowisko 1

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej
w Przemyślu

Badania prowadził mgr Adam Kostek. Finansował WKZ w Przemyślu. Szósty sezon badań. Cmentarzysko grupy tarnobrzęskiej z epoki brązu i wczesnej epoki brązu.

Kontynuowano badania zakładając wykopy w strefie północnej stanowiska, wypełniając przestrzeń w północno-zachodniej części, celem uchwycenia zasięgu cmentarzyska od tej strony. W części północnej obiekty występowały w dużym zagęszczeniu tworząc skupienia po kilkadziesiąt popielnic, natomiast w wykopach założonych dalej na zachód odkrytych zostało tylko kilka grobów, zapewne wyznaczających zasięg cmentarzyska w kierunku północno-zachodnim.

Wyeksplorowano w sumie 166 grobów ciałopalnych, w większości popielnicowych. Nieliczne groby bezpopielnicowe koncentrowały się na obrzeżeniach dużych skupień popielnic. Groby występowały stosunkowo płytko, z reguły na głębokości 25-40 cm, przez co większość z nich została mocno zniszczona głęboką orką. Spośród nich wyróżniał się dość głęboko wkopany, dużych rozmiarów obiekt jamowy, zlokalizowany na północnym obrzeżeniu cmentarzyska. Posiadał on mocno wydłużony na linii NW-SE nieregularny w rzucie poziomym kształt, uchwytny wyraźniej na gł. 50 cm. Dno bardzo nierówne, w miejscach najgłębszych osiągało 80 cm głębokości. W obrębie obiektu występowało kilka skupień fragmentów naczyń i przepalonych kości. W jednym z tych skupień znaleziony został pojedynczy paciorek ze szklawa.

Jedną piątą odkrytych grobów wyposażona była w przedmioty brązowe i żelazne, w większości mocno zniszczone. Z lepiej zachowanych wymienić należy szpilę z główkami rozklepanymi i zwiniętymi w uszka, skręty z drutu brązowego, pojedyncze egzemplarze brzytwy i tarczki brązowej i nożyka żelaznego.

Obecność przedmiotów żelaznych a także występowanie grobów w gęstych skupieniach wskazuje, że badana część cmentarzyska pochodzi z wczesnej epoki żelaza.

Materiały wraz z dokumentacją złożono w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w Przemyślu.

Badania należy kontynuować.